

Tanár-beiktató ünnepélyen mondott üdvözlő beszéd.

Kedves Kartársak!

Mint ez intézet jelenlegi igazgatójának, nekem jutott az a kellemes feladat, hogy Önöket életük ez ünnepélyes pillanatában, magam s tanártársaim nevében üdvözöljem. Legyenek tehát a tanári testület körében szívből üdvözölve.

De engedjék meg, hogy e kedvező alkalmat felhasználva, egy néhány szót intézzek Önökhöz azokról a feladatokról, a melyek nevelésünk mai állapotában Önökre várnak.

És mindjárt az elején kijelentem, hogy a tanár szorosan vett tanítói kötelességeiről beszélnem fölösleges. Hiszen azokat ismerik és ismerjük mindnyájan azokból az útasításokból és rendeletekből, melyek szerint tanító munkánkban eljárunk. Azok leírhatók, szabályokba foglalhatók, megtanulhatók s csak épen a tanártól függ, hogy követi-e azokat. E szorosan vett tanítói kötelességek hí és lelkiismeretes teljesítése az az első és elengedhetetlen feltétel, a mely nélkül tanárt képzelnünk sem lehet.

De épen arra szeretném figyelmüket hathatósan felhívni, hogy a tulajdonképeni nevelői hivatás ezen túl kezdődik. Önthetjük tölcserrel a tudományt a tanulóknak lelkébe, ezzel még hivatásunknak csak egyik, még pedig könnyebb felét teljesítettük. Mert az értelem fejlesztése csak félmunka. Az érzelmek, a szív világának a nevelése, nemesítése, ez a feladat próbálja meg a hivatásos tanár erejét! Goethe mondja egyik művében, hogy a világra szóló gondolatok nem az észből, hanem a szívből pattannak ki. Minden érdek azt követeli, hogy ne csak egyoldalúlag az értelmet fejlesszük, hanem neveljünk is. S ez a követelmény, kivált nálunk, annál is indokoltabb, mert ez az intézet nemcsak gymnasium, hanem internatus is. A szülők teljesen reánk bízzák gyermekeiket: mi szülőik, gondnokaik, gyámjaik vagyunk. Nekünk kell gondoskodnunk mindennemű szükségleteikről, úgy az anyagiakban, mint a szellemiekben és erkölcsiekben.

Gondoljuk csak el, minő drága és féltett érdekek őrizői, minő édes remények ápolói és kertészei vagyunk.

Ezért mondtam, hogy a tanítás teljesítésével csak félmunkát végzünk. Aztán meg, ha jól meggondoljuk, az értelem fejlesztés munkájában már vagyunk annyira, hogy az indokolható követelményeknek megfeleljünk. Néha talán túl is megyünk a megengedhető határon. De e munkánkban néha-néha megfélekedünk a nevelés feladatáról. Sok felől hangzik ma ez a panasz s valljuk be, nem indokolatlanul. Ha keressük e jelenség okát, a korszellemnek az ismeretszerzésre irányuló tendenciája mellett abban fogjuk találni, hogy a bontakozó gyermeki értelemhez való hozzáférés eszközei ismertebbek, módjai átlátszóbbak, könyveben, kevesebb türelemmel kezelhetők. Az érzelem és akarati élet kibontása — szóval a *nevelés* — már finomabb munka. Olyan hatások eredménye itt a siker, a melyeknek mérésére nincs mértékünk. Egy haragos pillantás, egy eléggé meg nem gondolt szó, minő csekélységek s minő áldatlan nyomokat hagyhatnak a gyermeknek viaszként alakítható lelkében! Kis ingadozás vagy következetlenség az eljárásban, indokolatlan elnézés az egyik és szigor a másik tanulóval szemben, az igazságtalan eljárásnak csak a látszata is, a melyek a fejlődött férfiúi lélek kijárta talaján nyom nélkül eltűnnek, minő rombolásokat vihetnek véghez a gyermeki lélekben! S ellenkezőleg mint épít a szeretetnek egy biztató szava, a szorgalmat és törekvést illető elismerés, egy a maga idejében alkalmazott buzdítás!

Ez alkalommal csak épen érintenem lehet ezt a szép és nemes feladatot, a melynek elérése minden tanár legelső ambícióját kell hogy képezze.

A korszellem egy másik hajtása az az irányzat, a melyet általában *anyagelvűségnek* neveznek. Félni lehetett, hogy ez az áramlat a tanítási terv revisiojánál is kikéri bőven a maga részét. Szerencse, hogy nem épen így történt. Mert bármerre fordulunk, olyan áramlatokkal találkozunk, a melyekre nyugodt lélekkel nem merném bízni a fiatalság kedélyvilágát. Csak az iskola s itt is első sorban a gymnasium kínálkozik az általános sivárság közepett felüdítő oazisként. Itt szívhatja fogékony lelkébe az ifjú az idealismus magasán szárnyaló lendületét, a mely kész minden szépre, jóra és nemesre és elfordul minden nemtelentől, azt az önzetlen eszményimádlást, a mely a nemzeti és társadalmi életet fenntartó erők és elvek között mindez ideig a legértékesebbnek, a leg-

erősebbnek bizonyult. De hogy az ifjú e forrásból táplálkozhassék, a tanárnak szeretettel, bizó hittel, optimista nagy lélekkel kell az iskolába lépnie. Hinnie kell — minden ellenmondó jelenség ellenére is — a szép, jó és nemes eszmék végleges diadalában, hinnie kell az emberiség egyetemes haladásában és nem szabad az élet barezai és gyakran csüggesztő sikertelenségei között lelkét a kételyek vagy a közöny fásultságának martalékkül engednie. Mert az idealismus verőfénye csak tartalmas, mosolygó és derült kedélyből ömölhetik át az ifjúság érzelmi világába.

Hogy az idealis irányú nevelésnek minden ízében *nemzetinek* kell lennie, az olyan igazság, a melyet Önök, kedves kartársaink, — meg vagyok győződve — lelkük mélyéig átéreznek. Mert a magyar ember agyának minden gondolatával, szívének minden dobbanásával e földhöz kapcsolódik. Ha a délvidéki növényt talajából kivesszük s a hideg észak ege alá ültetjük, elpusztúl. Ilyen éltető eleme és talaja a magyar léleknek a magyar földhöz kötöttség és ragaszkodás érzelme. Dobbanjon hát meg lelkük s merítsék nemzeti áhítatba a tanulók lelkét, valahányszor elimádkozzák nemzeti imádságunkat:

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely:
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élned, halnod kell!

Utoljára legyen szabad még tölhívnom figyelmüket arra, hogy mi *vallásunkhoz hű, buzgó, munkás és tevékeny unitáriusokat ragyunk hivatva nevelni*. A mi vallásunk a szabad vizsgálódás és a bilincseitől megszabadult lelkiismeret gyermeke. Ha mi ehhez a drága kincsünkhöz ragaszkodunk, ne vegye azt senki tőlünk rossz néven, és ne vegye azt senki felekezetieskedésnek. Mert hogy inkább ragaszkodik mindenki abhoz, a mi a szívéhez közelebb van. Ne feledjék Önök soha, hogy ez az intézet, a melynek kötelékébe ez a mai actus Önöket hivatalosan is beiktatja, unitárius intézet; de a nevelés áldása vallás- és nemzetiségi különbség nélkül kiterjed egyenlő mértékben mindenkire.

És ez intézet egyházunknak sok áldozattal megépített egyetlen főgymnasiuma. Nekünk nem lehet megelégednünk azzal, ha azt minden tekintetben a kor színvonalára emeltük. Nekünk arra kell törekednünk, hogy most miután a fejlődés útjáról minden nagyobb

és lényegesebb akadály el van gördítve, *mintaszerű intézette* tegyük. Legyünk úgy ez intézettel szemben, mint az az édes anya, a kinek csak egy gyermeke van. A ki minden percét, minden gondolatát annak az egy gyermeknek áldozza. Hozzuk áldozatul mi is legjobb erőinket és törekvésünket e drága kincsünknek s akkor a hozzá fűződő remények teljesülni fognak.

Fogadják e gondolatokat üdvözetül magam és tanártársaim nevében s legyenek meggyőződve, hogy mi nemes munkájukhoz barátságot és szerető kört nyújtunk s Önöktől csak azt kérjük, hogy érezzék magukat e körben teljesen otthon.

Adjon az ég Önöknek nemes munkájukhoz kitartást és hosszan tartó jó egészséget!

DR. GÁL KELEMEN,
kollégiumi igazgató.

UNITARIUS
*
MOZES ANDR.
HAGYOMANYA

Egyháztörténelmi adatok.

CXLIV.

A désfalvi templombeli székek a XVIII. sz.-ban.

1715 jun. 26-án Désfalván tartottak zsinatot az unitáriusok. A templomot restaurálták ez ünnepi alkalomra nagy részt Désfalvi Simon Mihály personalis költségén. A falu nemes urai közt valami viszály keletkezett a megváltozott templombeli ülőhelyek miatt és Simon Mihály uram magához a zsinathoz fordult, hogy jelöltessen ki illő székhelyet az ő feleségének. Az alább közölt két első okmány ez ügy elintézéséről szól. A III-dik okmány szintén hasonló viszályt intéz el, öregebb nemes asszonynak adván elsőséget egy fiatal menyecskének, Suki Borbárának, hátrább tételével.

I.

Ao 1715. 26 junii. In consistorio generali unit. Celebrato in ecclia Desfalviensi super subselliis templi eiusdem ecclae talis facta est determinatio: Minthogy e mostani alkalmatossággal ez helyen celebráltatott Sz. Consistorium méltó consideratioba vötte azt, hogy a méltóságos úr Désfalvi Simon Mihály uram ez hazában isten kegyelmességéből felséges királyunk és fejedelmünk personalissinak egyik érdemes tagja, melyhez képest kívánván a Méltóságos ur ő kglme az Unit. templomban feleségének székhelyet: megtekintette a sz. Consistorium a Méltóságos ur dignitása kívül ez helyben is levő istenházához való szorgalmatos hűségét és buzgóságát, egyszerűsmind méltó kívánságához illendő jussát: valahol az ur kívánja székeinek helyeztetését, abban az ő kglme kívánságának nagy szeretettel s engedelemmel annuál a sz. Consistorium, bizonyos lévén abban, hogy a község székeinek is turbáltatása nem lészen.

Extra dt. per juratum S. gener. Consist. Unitar. Notarium

Sigismundum Pálffy, mp.

(L. S.)

II.

Mű Kis-Solymosi Konez Boldizsár, a küküllő vármegyei unitaria eccláknak esperese és a dicsőszentmártoni ecclesiának praedicatora, Homoród-Szent-Mártoni Pál ezen tractusbeli unitaria